

La grandesa del que és petit

En un món –o, més aviat, un univers– tan descomunalment genial com és el de les lletres russes del segle XIX, on brillen amb llum pròpia tantes estrelles literàries (Puixkin, Dostoievski, Tolstoi, Turguénev, Gógol, Lérmontov...), resulta més que complicat destacar-ne alguna per damunt de les altres. Amb tot, si ens referim al gènere del conte, i al de la novel·la curta, segurament la figura d'Anton Txékhov llueix especialment. Tant, que resulta impossible que el seu nom no aparegui, en lletres majúscules, en qualsevol assaig o antologia d'aquestes disciplines.

Amb *El pavelló núm. 6* tenim de nou l'oportunitat de fer un deliciós tast de la seva narrativa i de constatar com és capaç, en molt poques pàgines, no tan sols de crear tot un món, sinó de sostenir-lo amb una fermesa indestructible. Una fermesa que es basa, per una banda, en el domini de la paraula –l'autor sabia molt bé que l'art literari és, per damunt de tot, l'art (i el joc) dels mots– i, per una altra, en la definició i determinació del caràcter dels protagonistes.

I en la seva prosa les dues condicions es fonen (i condensen) en una sola: en dues pinzellades ràpides, fugaces, però exactes, *dibuixa* el tarannà dels protagonistes i els cedeix la veu perquè facin camí tots sols. Per presentar un dels interns del pavelló, en té prou de dir que és “un vell menut, eixerit i molt mogut”, que “xiula com un pinsà, canta fluixet i riu per sota el nas”. Per descriure el protagonista –el seu *alter ego*– posa en relleu, ja d'entrada, la contradicció que existeix entre el seu físic i la seva personalitat: “Sembla un taverner de camí ral, intemperant i brutal [...], els seus passos, però, són silenciosos i camina amb cautela, sigil·losament.”

Una descripció que, sense dir-nos-ho –almenys, sense fer-ho directament– categoritza i defineix el personatge amb una precisió mil·limètrica, i permet que el lector el vegi com si l'hagués conegut tota la vida o com si formés part de la seva família, com si ja sabés, tot just fet acte de presència, què en pot esperar d'ell. I, tan important o més que això, què *no en pot* esperar: “[A] l'An-

Retrat d'Anton Txékhov, mestre rus de la narrativa breu (1860-1904) / ARXIU

drei Iefimitx [...] li faltava coratge per construir una vida intel·ligent i honesta al seu voltant, i també *la confiança de tenir-hi dret*. Definitivament, no sap manar, ni prohibir, ni insistir. Sembla com si hagués fet vot de no alçar la veu i de no utilitzar el mode imperatiu.”

Marco, expressament, “la confiança de tenir-hi dret” per dues raons. La primera –i no avançaré, per descomptat, res que l'autor no hagués volgut avançar–, per la importància cabdal que aquest tret seu tindrà en el futur desenvolupament d'aquest relat, impulsat i condicionat per sobre de tot per la psicologia dels personatges. La segona, per posar un èmfasi especial en el paper fonamental que tenen –o, més aviat, *juguem*; la literatura, no ho oblidem mai, és un joc; un joc (molt) seriós però un joc, al capdavant– els detalls; els detalls i els incisos.

La literatura, no ho oblidem mai, és un joc

Aquells petits detalls que potser poden passar-nos desapercebuts, que fins i tot poden semblar intranscendents, per no dir superflus, però que són absolutament crucials. Potser creiem que no els tenim en compte, que ni ens hem adonat que hi eren, quan els llegim, però deixen una empremta en el nostre subconscient.

En aquest nostre subconscient al qual s'adreça tota l'obra de Txékhov. A aquest subconscient d'ascendència freudiana –i, encara més, dostoiévskiana– que *veu i entén* molt més enllà, i molt més per damunt, del que està escrit i llegeix.

Perquè l'autor de *La dama del gosset* –com faran després d'ell dos dels seus deixebles avantatjats, separats pel temps i, tanmateix, units per la seva palpable filiació txekhoviàna, Katherine Mansfield i James Salter– quan escriu una història ens n'explica, almenys, dues: la que llegim i la invisible que respira o batega al darrere. I, normalment, si llegim més amb els ulls de l'ànima (o del subconscient) que no pas amb els físics, és aquesta segona història la que ens emociona i apassiona, perquè “tot, excepte les més altes expressions espirituals de la intel·ligència humana, és insignificant i mancat d'interès”, perquè “la intel·ligència esdevé l'única font possible de plaer”. *

EL PAVELLÓ NÚM. 6
Anton Txékhov

Traducció:
Àngels Llòria
Editorial: Minúscula
Barcelona, 2018
Pàgines: 128
Preu: 13 euros